

Seat No.	
----------	--

M.A. (Dramatics) (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April-2023
Introduction to Performing Arts (MA22101)

Day & Date: Wednesday, 19-07-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडा. 04

- 1) भरतमुनींच्या नाट्यशास्त्रात एकूण किती अध्याय आहेत?

अ) 10	ब) 18
क) 27	ड) 36
- 2) सत्यता पडताळा.
 - अ) मनुष्य हा समुहात राहणारा प्राणी नाही.
 - ब) कलेचा उगम 13 व्या शतकात झाला.
 - क) दृक श्राव्य कलेने आकलन क्षमता वृद्धिंगत होते.
 - ड) वरीलपैकी सगळे.
- 3) खालीलपैकी कोणती असत् कला आहे?

अ) भारुड	ब) प्रक्षोभक भाषण
क) नक्षीकाम	ड) नृत्य
- 4) ऑरिस्टॉटलच्या आधी ---- ने सौंदर्यशास्त्राची संकल्पना मांडली.

अ) शेक्सपिअर	ब) अभिनव गुप्त
क) प्लेटो	ड) स्टॅनिस्लावस्की

ब) चूक की बरोबर ते ओळखा. 04

- 1) बांधकाम ही कला आहे.
- 2) मुर्तिकाम ही कारागीरी आहे.
- 3) कला आणि कौशल्य ह्या दोन्ही भिन्न गोष्टी आहेत.
- 4) सौंदर्यशास्त्र ह्या ग्रंथामुळे कलांच्या संपन्नते मध्ये भर पडली.

क) योग्य जोड्या जुळवा. 04

1) कथकली	अ) अबोध
2) नक्षीकाम	ब) नृत्य नाट्य
3) खोपा	क) परंपरा
4) विथीनाट्य	ड) कारागीरी

	a	b	c	d
A	i	ii	iii	iv
B	iii	iv	i	ii
C	ii	iv	i	iii
D	iv	i	ii	iii

- ड) योग्य अयोग्य ओळखा. 04
- 1) तबला – कौशल्य
 - 2) सुतारकाम – कारागीरी
 - 3) चित्रकला – अनुकरणीय
 - 4) लोककला – विथी
- प्र.2 खालील पैकी कोणत्याही 4 टिपा लिहा. 16
- 1) विथी नाटक
 - 2) प्रयोगकला
 - 3) हावभाव
 - 4) पदन्यास
 - 5) रंगसंगतीचे महत्व
 - 6) लोककला
- प्र.3 पुढील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 16
- 1) कलेच्या मुलभूत साधनांमध्ये कोणत्या बाबींचा समावेश होतो?
 - 2) प्रयोगकलांची आवश्यकता ह्याविषयी चर्चा करा.
 - 3) कला आणि कारागीरी म्हणजे काय हे सांगून दोहोंमधील फरक स्पष्ट करा.
 - 4) आपल्याला आवडणाऱ्या कोणत्याही एका प्रयोगक्षम कलेची वैशिष्ट्ये विस्तृतपणे सांगा.
- प्र.4 पुढील पैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 16
- 1) नाट्यकलेचा उगम ह्यावर सविस्तर लिहा.
 - 2) नाटक ही दृक श्राव्य कला आहे ह्या विधानाचे विस्तृत विवेचन करा.
- प्र.5 पुढील प्रश्नाचे दीर्घ उत्तर द्या. 16
- प्रयोगकला म्हणजे काय हे सांगून त्यांचे महत्व सविस्तर वर्णन करा.

ड) पुढील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

- 1) दृश्यवस्तू म्हणजे काय?
- 2) दृश्यमानेच्या दृष्टीने प्रकाशसाधनांचे कोणते दोन भाग पडतात?
- 3) उजव्या गालाचा कटिबंध म्हणजे काय?
- 4) प्रकाशाचे परावर्तन म्हणजे काय?

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- अ) कपाळाच्या विविध प्रकारांसाठी कोणत्या रंगभूषेची गरज असते?
- ब) रंगभूषा पुसण्याची पद्धत स्पष्ट करा.
- क) पार्श्वध्वनी परिणामांच्या पद्धतींपैकी आगगाडीचे आवाज या ध्वनी पद्धतीविषयी माहिती लिहा.
- ड) गगनिका प्रकाशन भूमिदीप स्पष्ट करा.
- इ) विद्युत प्रवाहाची 'श्री फेज' पद्धत स्पष्ट करा.
- ई) विजप्रवाहाचा चुंबकीय परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.3 पुढील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) आभासी रंगभूषा स्पष्ट करा.
- ब) प्रकाश संचालकाचे कार्य विषद करा.
- क) मंचमुख प्रकाशव्यवस्था स्पष्ट करा.
- ड) अवरोध मंदक व चोक मंदक या मंदकाच्या प्रकारांचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.4 पुढील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे लिहा. (कोणताही एक)

16

- अ) भारतीय वेशभूषेचा इतिहास स्पष्ट करा.
- ब) रंगमंचावरील प्रकाशव्यवस्था स्पष्ट करा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

नाट्यनिर्मितीत पार्श्वसंगीत व ध्वनीचे महत्त्व सांगून पार्श्वसंगीत परिणामांच्या कोणत्याही चार पद्धतींची चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Dramatics) (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April-2023
Folk Theatre of India (MA22106)

Day & Date: Friday, 21-07-2023
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) रिकाम्या जागा भरा.

04

- 1) जगाच्या पाठीवर ---- व ----- नाटयोदयाच्या दृष्टीने प्राचीनतम संस्कृती आहेत.
 अ) भारत व चीन ब) ग्रीक व भारत
 क) जपान व भारत ड) यापैकी नाही
- 2) कोणत्याही लोकनाटयात पूर्वरंग व ---- असे स्थूलमानाने दोन भाग पडतात.
 अ) पश्चिमरंग ब) उत्तररंग
 क) दक्षिणरंग ड) वायव्यरंग
- 3) भारूडाची रचना ---- च्या स्वरूपात असते.
 अ) पद्य ब) गद्य
 क) वरीलपैकी सर्व ड) यापैकी नाही
- 4) महाराष्ट्रात लळीताचे एकूण ---- प्रकार प्रचलित होते.
 अ) एक ब) दोन
 क) तीन ड) चार

ब) योग्य जोड्या लावा.

04

- 1) दशावतारी नाटक अ) लळीत
- 2) नाटयप्रकारासारखे स्वरूप ब) कीर्तनाचे लळीत
- 3) लळीताचा प्रकार क) कोकण भाग
- 4) वैष्णव नृत्योत्सव ड) काला

क) पुढील विधाने चुक की बरोबर ओळखा.

04

- 1) विश्वात्मक यातुशक्ती ही विशिष्ट समुहात केंद्रित करण्यासाठी समुहाने केलेले यातुविधी हे नाटयाचे आदिरूप होय.
- 2) कोणत्याही लोकनाटयात पूर्वरंग आणि उत्तररंग असे स्थूलमानाने दोन भाग पडतात.
- 3) 'लळीत' या शब्दाचा एक अर्थ 'समारोप' असाही होतो.
- 4) तमाशाचे स्वरूप पूर्णतः हास्यप्रधान असते.

ड) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) 'भारूड' या शब्दाचा अर्थ काय?
- 2) महाराष्ट्रात लळीताचे एकूण किती प्रकार प्रचलित होते?
- 3) गोंधळ्यांच्या दोन पोटजाती कोणत्या?
- 4) 'लळीत' म्हणजे काय?

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- 1) लोकरंगभूमीवर लोकनाटयाचे सादरीकरण कशाप्रकारे केले जाते?
- 2) 'लळीत' या कलाप्रकाराबद्दल थोडक्यात माहिती द्या.
- 3) भारूडांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- 4) 'गोंधळ' म्हणजे काय, थोडक्यात स्पष्ट करा.
- 5) तमाशाचे वैशिष्ट्यपूर्ण घटक स्पष्ट करा.
- 6) 'काल्याचे लळीत' बद्दल चर्चा करा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- 1) लळीताचे प्रकार सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- 2) गोंधळाचे विधिनाटय कशाप्रकारे असते याची चर्चा करा.
- 3) भारूडातील नेपथ्य, नृत्य व संवाद याविषयी चर्चा करा.
- 4) महाराष्ट्रातील लोकनाटयाची परंपरा स्पष्ट करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

16

- 1) लोकनाटयाचा एक प्रकार असणाऱ्या दशावतारी नाटकाविषयी सविस्तर चर्चा करा.
- 2) 'तमाशा' या कलाप्रकाराबद्दल माहिती देऊन तमाशाचे सादरीकरण कसे केले जाते. याची सविस्तरपणे चर्चा करा.

प्र.5 महाराष्ट्रातील 'गोंधळ' व 'लळीत' या लोकनाटय प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.

16

ड) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) भरतमुनींनी नाटयशास्त्रात सांगितलेले नऊ रस कोणकोणते?
- 2) 'सुत्रधार' हा कोणामधील गुण आहे?
- 3) कोणते रूपक 'नाटक' या रूपकाच्या बरेच निकट जाणारे रूपक आहे?
- 4) कोणत्या रूपकात युद्धाचे प्राबल्य असते?

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- 1) 'गणिका' म्हणजे काय?
- 2) भरतमुनींच्या नाटयशास्त्रात सेनापतीची कोणती गुणवैशिष्ट्ये सांगितलेली आहेत?
- 3) त्रिकोणी नाटयमंडपाची रचना स्पष्ट करा.
- 4) हास्य रसाबद्दल माहिती लिहा.
- 5) दशरूपकांपैकी 'अंक' या रूपकाबद्दल माहिती लिहा.
- 6) बीभत्स रसाबद्दल माहिती लिहा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- 1) भरतमुनींच्या नाटयशास्त्रात सांगितल्याप्रमाणे नाटयमंडपाची वास्तुपरीक्षा कशी केली जाते?
- 2) दशरूपकांतील प्रहसन व समवकार या रूपकांबद्दल माहिती लिहा.
- 3) दशरूपकांची कल्पना स्पष्ट करून 'भाग' या रूपकाबद्दल सविस्तर वर्णन करा.
- 4) भयानक व अद्भुत रसाबद्दल माहिती लिहा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

16

- 1) भरतमुनींच्या नाटयशास्त्रातील सुत्रधारगुण व नायिकांचे विविध गुणवैशिष्ट्ये यांची सविस्तर चर्चा करा.
- 2) दशरूपकांमधील कोणत्याही आठ रूपकांविषयी सविस्तर वर्णन करा.

प्र.5 भरतमुनींनी नाटयशास्त्राच्या दुसऱ्या अध्यायात नाटय-मंडपाची रचना, वास्तुपरीक्षा व स्थापना कशाप्रकारे सांगितलेली आहे याचे वर्णन सविस्तरपणे करा.

16

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Dramatics) (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
March/April-2023**

History of Theatre (Asian & European) (MA22201)

Day & Date: Wednesday, 19-07-2023
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 16
- अ) रिकाम्या जागा भरा. 04
- 1) इटलीमध्ये दुखान्त नाटकापेक्षा ---- नाटकचं अधिक लोकप्रिय होती.
अ) करुण ब) सुखान्त
क) विनोदी ड) यांपैकी नाही
 - 2) इ.स.पू 1500 ते 1000 हा ---- वेदांचा निर्मितीकाल मानला जातो.
अ) पाश्चात्य ब) आधुनिक
क) भारतीय ड) प्राचीन
 - 3) ---- हा स्वप्नवासवदत्ता या नाटकाचा केंद्रबिंदू आहे.
अ) स्वप्नतरंग ब) स्वप्नदृष्य
क) स्पन्भान ड) यांपैकी नाही
 - 4) नो-नाट्यात गद्याला ---- आणि पद्याला उटाई म्हणतात.
अ) कोकोबा ब) कोसोबा
क) कोमोबा ड) कोटोबा
- ब) योग्य जोड्या लावा. 04
1) कॉमेदिया-डेल-आर्ते 2) व्यावसायिक कलावंतांची रंगभूमी 3) आद्य नाटककार 4) नाट्याची जननी		1) भास 2) वृत्ती 3) कॉमेदिया-डेल-आर्ते 4) इटली
- क) पुढील प्रश्नांची उत्तरे चूक की बरोबर ते लिहा. 04
- 1) सुसंस्कृत अभिजात नागरी वाङ्मयीन नाटकांपेक्षाही 'कॉमेदिया-डेल-आर्ते' ची नाटके असंस्कृत पण तितकीच अस्सल व संजीवक होती.
 - 2) संस्कृत नाटकांच्या सादरीकरणाचे तंत्र अतिराय विशुद्ध व प्रगत होते.
 - 3) भवभूती हा संस्कृत रंगभूमीवरील मनस्वी नाटककार आहे.
 - 4) 'काबुकी' या शब्दाचा अर्थ विक्षिप्त किंवा जगराहटीपेक्षा वेगळे होय.
- ड) एका वाक्यात उत्तरे लिहा. 04
- 1) 'कॉमेदिया-डेल-आर्ते' चे भाषांतर कसे केले जाते?
 - 2) संस्कृत नाटकाच्या कथानकाचा प्रवास कोणत्या प्रकारचा असावा, असे मानले जाते?
 - 3) कालिदासांनी कोणत्या तीन उत्कृष्ट नाटकांची रचना केली?
 - 4) 'नो-नाट्य' म्हणजे काय?

- प्र.2 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) 16**
- 1) संस्कृत नाटकाचा आरंभ स्पष्ट करा.
 - 2) दशरूपकातील 'भाण' या रूपकाबद्दल माहिती लिहा.
 - 3) नो नाट्याविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
 - 4) काबुकीच्या चतुरस्त्र नटाविषयी माहिती लिहा.
 - 5) रोमन रंगभूमीवरील नेव्हीअसचे योगदान स्पष्ट करा.
 - 6) मध्ययुगीन थिएटरविषयी थोडक्यात चर्चा करा.
- प्र.3 पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 16**
- 1) 'कॉमेडिया-डेल-आर्ते' चे सादरीकरण कसे केले जाते?
 - 2) संस्कृत नाट्यपरंपरेतील वृत्ती किंवा शैलीच्या चार प्रकाराबाबत माहिती द्या.
 - 3) नो नाट्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 4) रोमन रंगभूमीविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- प्र.4 पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) 16**
- 1) संस्कृत नाट्यपरंपरेबद्दल सविस्तर माहिती देवून त्यातील वृत्तीचे चार प्रकार स्पष्ट करा.
 - 2) ग्रीक व रोमन रंगभूमीवरील प्रत्येकी दोन नाटककारांविषयी सविस्तर चर्चा करा.
- प्र.5 पुढील प्रश्नाचे उत्तर सविस्तरपणे लिहा. 16**
- 1) संस्कृत नाट्यपरंपरेतील दशरूपकाबद्दल सविस्तर चर्चा करा.

ड) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) व्यावसायिक मराठी रंगभूमीचे जनक कोण?
- 2) कोणत्या कालखंडाला व्यावसायिक मराठी रंगभूमीच्या इतिहासातील सुवर्णयुग म्हटले जाते?
- 3) व्यावसायिक मराठी रंगभूमीवर गोविंद बल्लाळ देवल यांची कोणती प्रमुख नाटके गाजली?
- 4) प्रल्हाद केशव अत्रेंचे विवाह संस्थेकडे खेळकरपणे पाहणारे नाटक कोणते?

प्र.2 पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- 1) व्यंकोजी राजांचे ज्येष्ठ पुत्र शाहराज यांनी मराठीत लिहिलेल्या नाटकांची नावे लिहा.
- 2) 'आंधळ्यांची शाळा' हे नाटक मराठी रंगभूमीवर सादर करण्याचा हेतू स्पष्ट करा.
- 3) वि. वा. शिरवाडकरांच्या मराठी रंगभूमीवरील योगदानाविषयी माहिती लिहा.
- 4) प्रायोगिक मराठी रंगभूमीचा इतिहास थोडक्यात स्पष्ट करा.
- 5) 'शांतता कोर्ट चालू आहे' हे नाटक आधुनिक मराठी रंगभूमीच्या प्रवाहातील महत्त्वाचा टप्पा कसे बनले?
- 6) सतीश आळेकरांच्या 'महापूर' या नाटकाविषयी चर्चा करा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- 1) व्यावसायिक मराठी रंगभूमीविषयी सविस्तर चर्चा करा.
- 2) देवलकरांनंतर श्रीपाद कोल्हटकरांना प्रभावशाली रंगनायक म्हणून का उल्लेख केला जातो?
- 3) 'रायगडाला जेव्हा जाग येते' या वसंत कानेटकरांच्या व्यावसायिक नाटकाविषयी सविस्तर वर्णन करा.
- 4) विजय तेंडूलकरांनी मराठी रंगभूमीवरील प्रायोगिक नाटकांची मूहूर्तमेढ रोवली, असे का म्हटले जाते?

प्र.4 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

16

- अ) तंजावरी नाटकाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- ब) राम गणेश गडकरी व मामा वरेरकर यांच्या नाटकाविषयी सविस्तर चर्चा करा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

व्यावसायिक मराठी रंगभूमीवरील कोणत्याही चार नाटककारांच्या योगदानाविषयी सविस्तर चर्चा करा.

- 9) नाटकी संवाद आणि नाट्यपूर्ण संवाद ह्यांचा विचार ---- करावा लागतो.
 अ) प्रेक्षक अनुभूतीचे विश्लेषण करताना
 ब) ध्वनी यंत्रणेचे विश्लेषण करताना
 क) तांत्रिक बाबींचे विश्लेषण करताना
 ड) नाट्यप्रयोगाच्या श्राव्य अनुभवाचे विश्लेषण करताना
- 10) नाट्यकलेच्या अभ्यासाबरोबरच ---- जाणीव समिक्षकाला असणे आवश्यक असतो.
 अ) दैनंदिन घडामोडींची
 ब) कलाक्षेत्रातील तत्कालीन अडचणींची
 क) निर्मात्याच्या मानसिकतेची
 ड) स्वतःच्या आवडी नावडीची
- 11) समिक्षकांना समिक्षेचे निकष पुरविण्याचे काम ---- करित असते.
 अ) संहिता
 ब) दिग्दर्शक
 क) रंगभूमीचे सौंदर्यशास्त्र
 ड) कलाप्रेम
- 12) कलासमिक्षकाचे निकष ---- असणे गरजेचे आहे.
 अ) लवचीक
 ब) प्रेरक
 क) आगाऊ
 ड) आकर्षक
- 13) ज्या बाबींमुळे कलाकृतीचे ---- होईल त्याच बाबींचे विश्लेषण समिक्षक करत असतो.
 अ) भले
 ब) मुल्यमापन
 क) नुकसान
 ड) नाव
- 14) "An essay on dramatic poesy" हा ग्रंथ कुणी लिहिला?
 अ) जॉन ब्रॅडमन
 ब) जॉन हाफमन
 क) जॉन ड्रायडन
 ड) जॉन वॉशिंग्टन
- 15) Critical appreciation म्हणजे ----.
 अ) कलाकृतीविषयी कलाकाराची मतं
 ब) खरमरीत समिक्षण
 क) कलाकृतीविषयीची प्रेक्षकांची मतं
 ड) टीकात्मक कौतुक
- 16) जॉन ब्रायडन त्यांच्या पुस्तकातील कोणत्या पात्राबरोबर स्वतःची तुलना करतात?
 अ) लिअॅन्डर
 ब) निआंदर
 क) सिकंदर
 ड) कुकुम्बर

प्र.2 पुढीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

16

- अ) एक शुन्य बाजीराव नाटकाची समिक्षा
 ब) क्रिटिक क्लब
 क) नाट्यप्रयोगाच्या श्राव्य अनुभवाचे विश्लेषण
 ड) प्रयोग समिक्षा
 इ) संशोधनात्मक समिक्षा
 ई) समिक्षकाची जबाबदारी

प्र.3 पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची दीर्घ उत्तरे लिहा.

16

- अ) समिक्षेचे प्रकार सांगून त्यांची उपयोगिता सिद्ध करा.
 ब) समिक्षकाची पूर्वतयारी याविषयी लिहा.
 क) कोल्हटकरांच्या समिक्षेची चर्चा करा.
 ड) स्वातंत्र्योत्तर काळातील रंगभूमीच्या स्वरूपाचे विवेचन करा.

- प्र.4 पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 16
- 1) राज्य नाट्य स्पर्धेतील समिक्षकांची जबाबदारी यावर विस्तृत लिहा.
 - 2) समिक्षणाचा कलाकृतीवर होणाऱ्या परिणामांविषयी चर्चा करा.
- प्र.5 विस्तृत उत्तर लिहा. 16
- नटसम्राट नाट्यप्रयोगाचे समिक्षण करा.

- ड) योग्य अयोग्य ओळखा.
 अ) अंगिक – रचना
 ब) सात्त्विक – संतुलित अवस्था
 क) वाचिक – गायन
 ड) आहार्य – मुद्रा

- प्र.2 पुढील पैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा. 16
 अ) शुद्रक
 ब) कालीदास
 क) उत्तररामचरीत
 ड) पंचरात्र
 इ) मालविकाग्नीमित्र
 ई) कथकली
- प्र.3 कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. 16
 अ) विकृष्ट, त्रयस्त आणि चतुरस्त्र नाट्यगृहांची रचना मांडा.
 ब) भारती, आरभाटी, कैशीकी आणि सात्वती म्हणजे काय?
 क) कालीदासांची नाट्यसृष्टी यावर सविस्तर लिहा.
 ड) मृच्छकटीकम बदल माहिती लिहा.
- प्र.4 पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे दिर्घ उत्तर लिहा. 16
 अ) संस्कृत नाट्य परंपरेचा सविस्तर मागोवा घ्या.
 ब) भारतीय पारंपारिक रंगभूमीच्या ऱ्हासाची कारणे सांगा.
- प्र.5 'संस्कृत रंगभूमीचा सुवर्णकाळ' या विषयी सविस्तर लिहा. 16

क) योग्य जोड्या जुळवा.

1) नमुना निवड	अ) अनैतिक बाब
2) शोधनिबंध	ब) निरीक्षण आणि पुरावे हयांचा संगम
3) वाङ्मय चौर्य	क) उपयोजित पद्धत
4) संशोधन	ड) विशिष्ट विषयावरील माहितीचे संकलन

	a	b	c	d
A	i	ii	iii	iv
B	iii	iv	i	ii
C	ii	iii	iv	i
D	iv	i	ii	iii

ड) उत्तम शोधनिबंधाच्या नैतिकतेमध्ये पुढीलपैकी कोणती बाब अति महत्वाची ठरते?

04

- 1) संबंधित संपादकांना सांगितल्याशिवाय एकच शोधनिबंध नियतकालिकांमध्ये प्रकाशित करणे
- 2) पूर्वी झालेल्या कार्याचा आढावा घेऊन आपली यथायोग्य मत बनविणे.
- 3) शोधक कार्यामध्ये सहभागी असल्यामुळे कोणत्याही जुन्या अथवा नवीन साहित्यावर टिकात्मक चर्चा करणे.
- 4) आपल्या शोधनिबंधाची योग्यता अधिक दर्शविण्यासाठी विद्वानांची मते त्यांची नावे न टाकता आपल्या शोधनिबंधात घेणे.

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) प्रस्तावामध्ये कोणकोणत्या बाबींचा समावेश असतो?
- ब) विषयाची निवड करताना कोणत्या बाबींचा विचार करणे अपेक्षित आहे?
- क) प्रबंध आणि शोध निबंध हयातील फरक स्पष्ट करा.
- ड) संशोधन प्रक्रियेमधील मार्गदर्शकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) संशोधनाचा दर्जा राखण्यासाठी कोणत्या बाबींची काळजी घेणे आवश्यक असते?
- ई) संशोधन म्हणजे काय हे सांगून संशोधनातील नैतिकता आणि अनैतिकता हयांचे सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या.

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- अ) व्याकरण आणि शुद्धलेखन हयांचे संशोधनातील स्थान काय असते?
- ब) नाट्यक्षेत्रामध्ये संशोधन करताना कोणकोणत्या पायऱ्यांचा अवलंब केला जातो आणि त्यांचे महत्त्व हया विषयी सविस्तर चर्चा करा.
संशोधनातील महत्त्वाच्या टप्प्यांचे स्वरूप विशद करा.
- क) 'संशोधनही एक सामाजिक जबाबदारी आहे' हया संज्ञेचे विवेचन करा.
- ड) प्रबंध लिखाणातील "करू नयेत" अशा गोष्टींची माहिती सांगा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

- अ) मुलभूत साधनांमध्ये कोणत्या बाबींचा समावेश होतो आणि त्यांचे संशोधनातील महत्त्व विशद करा.
- ब) शेक्सपियरच्या लेखन शैली वर संशोधन करताना कोणकोणत्या पायऱ्यांचा अवलंब कराल आणि त्यांचे महत्त्व हया विषयी सविस्तर चर्चा करा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे दीर्घ उत्तर द्या.

16

प्रायोगिक रंगभूमी वरील कोणत्याही एका मुद्द्यावर संशोधन करताना कोणकोणत्या गोष्टींचा विचार करावा लागेल?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Dramatics) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
March/April-2023**

Modern World Theatre and Theatre Methodology (MA22302)

Day & Date: Tuesday, 11-07-2023

Max. Marks: 70

Time: 11:00 AM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) रिकाम्या जागा भरा.

04

- 1) पिजीकल थिएटरमध्ये प्रामुख्याने ---- द्वारे कथानकांचा समावेश होतो.
अ) प्रभावामुळे ब) शारिरीक हालचालींद्वारे
क) घटनेमुळे ड) यांपैकी नाही
- 2) इंग्लंडमध्ये दरवर्षी प्रसिद्ध होणाऱ्या ---- सारख्या उच्च दर्जाच्या पुस्तकांत शेक्सपीअरसंबंधी चाललेल्या संशोधनाचा आढावा नवीन ग्रंथांची परिक्षणे, इतर भाषेतील संशोधने वैगरे सर्व गोष्टींचा उल्लेख होतो.
अ) जॉन सर्व्ह ब) कनिंघहम सर्व्ह
क) शेक्सपीअर सर्व्ह ड) ओनिल सर्व्ह
- 3) सॅम्युल बेकेट यांचे नाव ---- या नाटकामुळे जगप्रसिद्ध झाले.
अ) वेटिंग फॉर गोदो ब) बियाँड द होरायझन
क) समर अँड स्मोक ड) मिस ज्युली
- 4) 'वेटिंग फॉर गोदो' हे नाटक ---- साली रंगमंचावर आले.
अ) 1853 ब) 1953
क) 1854 ड) 1954

ब) योग्य जोड्या लावा.

04

- 1) विल्यम शेक्सपिअर अ) अ चॅप्टर इन द अर्ली लाईफ ऑफ शेक्सपिअर
- 2) आर्थर ग्रे ब) एण्ड गेम
- 3) सॅम्युल बेकेट क) द एम्परर जोन्स
- 4) ओनिल ड) स्ट्रॅटफर्ड-ऑन-एव्हन

क) पुढील विधाने चुक की बरोबर ओळखा.

04

- 1) विल्यम शेक्सपिअर यांच्या गुढ कालखंडावर प्रकाश टाकण्याचा प्रयत्न आर्थर ग्रे या लेखकाने आपल्या 'द चॅप्टर इन द अर्ली लाईफ ऑफ शेक्सपिअर या पुस्तकात केला.
- 2) सॅम्युल बेकेट यांचे नाव 'वेटिंग फॉर गोदो' या नाटकामुळे जगप्रसिद्ध झाले.
- 3) 'द हेन्री ऐप' या नाटकाचे लेखक युजिन ओनिल आहेत.
- 4) 'दी ग्लास मॅनेजरी' हे एक काव्यात्म नाटक आहे.

ड) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) 'हॅम्लेट' हे शोकनाटय कोणाचे आहे?
- 2) 'आधुनिक शोकनाटयाचे जनक' असे कोणाला संबोधले जाते?
- 3) 'बियाँड द होरायझन' हे कोणाचे नाटक आहे?
- 4) 'ऑल माय सन्स' हे कोणाचे नाटक आहे?

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- 1) विल्यम शेक्सपिअर यांचे महत्त्वाचे समकालीन नाटककार व त्यांच्या मुख्य नाटयाकृती लिहा.
- 2) पिझीकल थिएटरविषयी माहिती लिहा.
- 3) स्टीनबर्गची नाटयशैली स्पष्ट करा.
- 4) युजिन ओनिल यांच्या नाटकातील पात्रांविषयी माहिती लिहा.
- 5) नाटककार टेनिसी विल्यम्स यांच्याविषयी माहिती लिहा.
- 6) शेक्सपिअरच्या पात्रनिर्मितीविषयी माहिती लिहा.

प्र.3 खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- 1) शेक्सपिअर यांच्या सुखात्मिकांविषयी चर्चा करा.
- 2) ऑर्थर मिलर यांच्या नाटकांची कोणतीही चार वैशिष्ट्ये सांगा.
- 3) अँटान चेकॉव्ह यांची प्रतिनाटयात्मकता स्पष्ट करा.
- 4) शेक्सपिअर यांच्या हॅम्लेट नाटकाविषयी चर्चा करा.

प्र.4 खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

16

- 1) विल्यम शेक्सपिअर यांची शोकनाटये व सुखत्मिका यांचे सविस्तर स्पष्टीकरण द्या.
- 2) हेन्रिक इब्सन यांच्या कोणत्याही चार प्रमुख नाटकांविषयी चर्चा करा.

प्र.5 युजिन ओनिल व सॅम्युल बेकेट यांच्या प्रत्येकी दोन नाटकांविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

16

- क) पुढील विधाने चूक की बरोबर ओळखा. 04
- 1) लोकधर्मी अभिनय म्हणजे ज्या धर्माचे प्रेक्षक आहेत त्या धर्माचे नाटक करणे.
 - 2) 'धर्मी' हया संज्ञेच्या दृष्टीने प्रहसन हा रूपक प्रकार निराळा आहे.
 - 3) सज्जीव ही संज्ञा भारतमुनींनी विषद केलेल्या आंगिक अभिनय प्रकारात आढळते.
 - 4) मूकनाट्य हा नाट्य प्रकार सात्विक अभिनयाचं द्योतक आहे.
- ड) अयोग्य ओळखा 04
- 1) अंगुले, ताल, हात, स्वर
 - 2) श्वेत, हरीत, नील, रक्त
 - 3) संहिता, केशरचना, मंचरचना, बंध
 - 4) मुखज, शारीर, आरोग्य, चेष्टाकृत
- प्र.2 पुढीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. 16
- 1) कंपित आणि आकंपित अभिनय
 - 2) भ्रुकुटी कर्म
 - 3) सामान्य अभिनय
 - 4) नाथाला हाक मारण्याचे प्रकार
 - 5) रसदृष्टी बदल सविस्तर लिहा.
 - 6) सुत्रधार
- प्र.3 पुढील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. 16
- 1) वाचिक आणि सात्विक अभिनय म्हणजे काय हे सांगून त्यांचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 2) नाट्यशास्त्रातील अलंकारांचे विवेचन करा.
 - 3) शुद्ध, रक्त आणि विचित्र हे कशाचे भेद आहेत सांगून त्याचे सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या.
 - 4) लोकधर्मी अभिनय म्हणजे काय हे सांगून हा अभिनय प्रधान असलेल्या नाटकांविषयी चर्चा करा.
- प्र.4 पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. 16
- 1) आंगिक आणि आहार्य अभिनय म्हणजे काय हे सांगून त्यांचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 2) लोकधर्मी आणि नाट्यधर्मी अभिनयाचे तुलनात्मक परिक्षण करा.
- प्र.5 नाट्यशास्त्रानुसार अभिनय सिद्धांताचे विस्तृत विवेचन करा. 16

ड) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

- 1) एलिझाबेथकालीन रंगभूमीवरील दोन नावाजलेल्या नाटकमंडळ्या कोणत्या?
- 2) ग्रीकांचा निसर्गदेव कोण होता?
- 3) 1580 ते 1642 या एलिझाबेथनकाळात इंग्लंडमध्ये कोणत्या दोन प्रकारची नाटयगृहे अस्तित्वात होती?
- 4) ग्लोब थिएटरच्या नाटयगृहाचा आकार कोणता होता?

प्र.2 थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

16

- 1) ग्रीक रंगभूमीविषयी माहिती लिहा.
- 2) रोमन शोकांतिकाकार 'सिनेका' याविषयी माहिती लिहा.
- 3) एलिझाबेथकालीन रंगभूमीविषयी माहिती लिहा.
- 4) विल्यम शेक्सपिअर यांच्या 'हॅम्लेट' नाटकाविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- 5) रोमन नाटयगृहाची रचना स्पष्ट करा.
- 6) शेक्सपिअरच्या नाटकांची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.3 पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

16

- 1) ग्रीक रंगभूमीवरील नाटककार ईस्कीलस व सॉफक्लीझ यांविषयी माहिती लिहा.
- 2) रोमन रंगभूमीच्या विस्तारासोबत ग्रीक रंगभूमीचा अस्त कशाप्रकारे झाला, हे स्पष्ट करा.
- 3) चतुरस्त्र नाटयगृहाबद्दल माहिती आकृतीसह स्पष्ट करा.
- 4) ग्लोब थिएटरविषयी माहिती लिहा.

प्र.4 पुढील प्रश्नाचे सविस्तरपणे उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

16

- 1) ग्रीक रंगभूमीविषयी माहिती सांगून ग्रीक रंगभूमीवरील शोकांतिका व सुखांतिका लिहिणाऱ्या नाटककारांचे कार्य विशद करा.
- 2) रोमन रंगभूमीविषयी माहिती सांगून त्यांच्या नाटय गृहाची रचना व अस्त यांविषयी चर्चा करा.

प्र.5 पुढील प्रश्नाचे उत्तर सविस्तरपणे लिहा.

- 1) भरतमुनींनी केलेल्या नाटयगृहाच्या विकृष्ट, चतुरस्त्र व त्रस्त नाटयगृहांची माहिती आकृतीसह सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

16

क) निराळे ओळखा.

1) अ) प्रकाश योजना	ब) पार्श्वसंगीत
क) नेपथ्य	ड) वेशभूषा
2) अ) मोडा	ब) सेठी
क) लेव्हल	ड) पडदा
3) अ) पणती	ब) सूर्य
क) समई	ड) मशाल
4) अ) स्वयंरोहित	ब) अवरोध
क) चोक	ड) कळ

ड) अयोग्य ओळखा.

04

- 1) सदरा, पगडी, पायताण, तस्वीर
- 2) फाउंडेशन, आरसा, लाली, गंध
- 3) रंगशिर्ष, रंगपीठ, रंगसंगत, रंगपल्लव
- 4) प्रेक्षागृह, यवनिका, रंगसज्जा, वेशसज्जा

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- 1) भास्कर चंदावरकर ह्यांच्या संगीत संयोजनाचे वेगळेपण सांगा.
- 2) भरत मुनींनी सांगितलेल्या नाट्यमंडपाचा तपशील द्या.
- 3) प्रकाश योजनेची साधने सांगा.
- 4) कथकलीसाठीच्या रंगभूषेची माहिती द्या.
- 5) कथकली नृत्य नाट्यशैलीच्या वेशभूषेविषयी चर्चा करा.
- 6) ग्रीक रंगभूमीवरील मुखवटे ह्याविषयी माहिती लिहा.

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्या ही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- 1) रंगमंचावरील प्रकाश योजनेचे महत्व आणि प्रकार ह्यांचे सविस्तर वर्णन करा.
- 2) नाट्यनिर्मितीतील वेशभूषेचे महत्व आणि कार्य विषद करा.
- 3) रंगभूषेची दैनंदिन जीवनातील आणि रंगमंचावरील आवश्यकता सिध्द करा.
- 4) नाटकासाठीच्या पार्श्वसंगीत रचनेचे महत्व सांगून संगीत संयोजनाचा तक्ता तयार करा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

- 1) फिरता रंगमंच ह्याविषयी सोदाहरण माहिती द्या.
- 2) 'तो ती नव्हेच!' ह्या नाटकातील तांत्रिक बाबींचे विवेचन करा,

प्र.5 ग्रीक रंगभूमी ते आधुनिक रंगभूमी वरील रंग तंत्रांमध्ये झालेल्या बदलांचा सविस्तर आढावा घ्या.

16

प्र.1 ड) योग्य जोड्या जुळवा.

अ) बर्टोल्ट ब्रेख्त	i) अमेरिका
ब) आर्थर मिलर	ii) भारत
क) स्टॅनिस्लाव्हस्की	iii) जर्मनी
ड) इब्राहिम अल्काझी	iv) रशिया

Codes:

	a)	b)	c)	d)
A)	i	iii	iii	iv
B)	iv	iii	ii	i
C)	ii	iv	i	iii
D)	iii	i	iv	ii

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- 1) Method आणि Theatre of alienation ह्यांचा तुलनात्मक अभ्यास करा.
- 2) भूमिका उभी करताना भावस्मृतीचा उपयोग कसा होतो?
- 3) वाचीक अभिनय म्हणजे काय हे सविस्तर सांगा.
- 4) अॅरिस्टॉटलच्या सौंदर्य शास्त्राचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- 5) ब्रेख्तच्या त्रयस्थ भावाचा उपयोग सांगा.
- 6) 'जादुई जर' ह्या संकल्पनेचा नटाला कसा उपयोग होतो?

प्र.3 खालीलपैकी कोणत्या ही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- 1) काव्यशास्त्र म्हणजे काय ते सांगून 'तुला शिकवीन चांगलाचे धडा' ह्या संवादाचा रसास्वाद घ्या.
- 2) 'थ्री पेन्नी ओपेरा' ह्या नाटकातील वेगळेपण मांडा.
- 3) 'अमृत मंथन' ह्या नाटकातील संघर्षा विषयी लिहा.
- 4) भाव आणि विभाव म्हणजे काय सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

- 1) भरतमुनीचा रससिध्दांत विशद करा.
- 2) ब्रेख्तच्या सिध्दांताचे विश्लेषण करा.

प्र.5 स्टॅनिस्लावस्कीची 'मेथड' सविस्तर मांडा.

16

ड) योग्य जोडया लावा.

04

a) भास	i) मालविकाग्निमित्र
b) कालिदास	ii) मृच्छकटीकम
c) भवभूती	iii) अभिषेक
d) शुद्रक	iv) उत्तररामचरित

Codes:

	a	b	c	d
(A)	i	iii	iii	iv
(B)	iii	iv	ii	i
(C)	ii	iv	iii	ii
(D)	iii	i	iv	ii

प्र.2 खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

16

- अ) शुद्रकाची माहिती लिहा.
 ब) मृच्छकटीकमचे कथानक सांगा.
 क) चाणक्य आणि राक्षस ह्यांच्यावर आधारित नाटकाचे विवेचन करा.
 ड) मालती माधव नाटकातील संघर्ष लिहा.
 इ) महावीरचरितम ह्या नाटकाविषयी लिहा.
 फ) मेघदूतम आणि ऋतुसंहारम बद्दल लिहा.

प्र.3 पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

16

- अ) भवभूतीच्या नाटकांचा सविस्तर आढावा घ्या.
 ब) शुद्रकाच्या कोणत्याही दोन कलाकृतींविषयी चर्चा करा.
 क) उरुभंगम आणि दूतघटकोच ह्या नाटकांविषयी लिहा.
 ड) प्रतिमा यौगंधरायण आणि स्वप्नवासवदत्ता नाटकाकातील पात्ररचनेविषयी लिहा.

प्र.4 कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

16

- अ) भासांच्या समग्र नाट्यलेखनाचा सविस्तर आढावा घ्या.
 ब) मुद्राराक्षस विषयी सविस्तर लिहा.

प्र.5 कालिदासांच्या लिखाणाचा सविस्तर अभ्यास मांडा.

16